

ἀπὸ πάσης φοβερᾶς ὑποχρέωσης, προτιμότερον ἐνόμισαν νὰ καταδικάσωσι τὸ ἔθνος νὰ ἔχη δύο γλώσσας. Ἡ διαίρεσις τοῦ λόγου εἰς «ἀστείον» καὶ μὴ «ἀστεῖον», ἦτοι τὸ διαζύγιον μεταξύ λαλουμένης καὶ γραφομένης, δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς γεγονός συντελεσθέν, ἀρ' ἢς ἡμέρας εἰσεχώρησαν εἰς πλείστας ἐφημερίδας, εἰς τὰ δημοσία ἔγγραφα καὶ αὐτὰ τὰ ἀνακτορικὰ προσκλητήρια, οἱ μονολεκτικοὶ μέλλοντες, οἱ μέσοι ἀόριστοι, τὰ εἰς μι βήματα, αἰπεριττοσύλλαβοι δοτικαὶ καὶ τὰ ἄλλα βδελύγματα, τὰ ὅποια ἀνέχεται μὲν ὁ χάρτης, ἀλλὰ σικχαίνεται καὶ τὰ ἀποπτύει παντός Ἕλληνας τὸ στόμα. Τὸν κίνδυνον τῆς διγλωσσίας προεῖδε καὶ τὰ ὀλέθρια αὐτῆς ἀποτελέσματα κατέδειξε πρὸ τριακονταετίας ἤδη ὁ ἀείμνηστος Σπυρίδων Τρικούπης¹, ὁ οὐδὲως προβλέπων, ὅτι ἐπὶ τῆς πρωθυπουργίας τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐπέπρωτο νὰ προκηρυχθῆ τὸ σχίσμα ἀπὸ ἄμβωνος πνευματικῆς, ἀδιαφορούσης τῆς κυβερνήσεως, γελώντων ἐν σιωπῇ τῶν ἄλλων καθηγητῶν² καὶ οὐδενὸς θέλοντος νὰ κατανοήσῃ ὅποια εἶναι διὰ τὸ ἔθνος συμφορὰ ἢ διγλωσσία. Παραλείποντες πᾶσαν ἄλλην ἐξ αὐτῆς ἠθικὴν καὶ ὕλικὴν ζημίαν, περιοριζόμεθα νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι αὕτη ἰσοδυναμεῖ πρὸς πνιγμὸν ἐν τοῖς σπαργάνοις καὶ ταφῇν ὑπὸ ἀσάλευτον πλάκα τῆς οἰαζδῆποτε νεοελληνικῆς φιλολογίας, ἣτις οὐδέμιαν εἶχεν ἄλλην αἰσιωτέρου μέλλοντος ἐλπίδα, πλὴν τῆς συνδιαλλαγῆς τῆς λαλουμένης πρὸς τὴν γραφομένην. Ἐρ' ὅσον τῷ ὄντι δὲν ἀποδειχθῆ ἔσφαλμένος ὁ θεμελιώδης νόμος τῆς αἰσθητικῆς ἐπιστήμης, ὁ ἀπαιτῶν ἐν πάσῃ τέχνῃ τὴν εἰς μόνην τὴν ἰδέαν ἀποκλειστικὴν προσήλωσιν τῆς προσοχῆς, καὶ οὐχὶ τὸν διχασμὸν αὐτῆς μεταξύ ταύτης καὶ τῶν ὕλικῶν τῆς παραστάσεως μέσων, ἀδύνατον εἶναι νὰ γράψῃ τις καλλιτεχνικῶς ἑλληνιστί, δι' ἔλλειψιν λέξεων παρερχομένων ἀπαρατηρήτων. Τοιαῦται εἶναι μόναι αἱ καθ' ἑκάστην χρησιμεύουσαι ἡμῖν πρὸς ἔκφρασιν, οὐ μόνον τῶν διανοημάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν αἰσθημάτων ἡμῶν, ἐν πάσῃ τῆς ψυχῆς καταστάσει. Πρὸς ἀπεικόνισιν οἰουδῆποτε αἰσθήματος ἀδύνατον εἶναι νὰ χρησιμεύωσι λέξεις διαφέρουσαι κατὰ ἐν ἰῶτα ἢ μίαν κεραίαν ἐκείνων, τὰς ὁποίας αὐτομάτως ἐκστομιζόμεν ὑπὸ τὸ κράτος εὐρισκόμενοι τοῦ αἰσθήματος τούτου. Ἄλλ' εἰς τὰς πλείστας τούτων ἐνεκόλαψαν ἤδη τῆς γλώσσης οἱ διορθωταὶ τὸ στίγμα τοῦ χυδαίου, τὸ ἐλύον ἐπ' αὐτοῦ τὴν προσοχὴν καὶ καθιστῶν αὐτὰς ἀχρήστους ἐν τῷ γραπτῷ λόγῳ. Αἱ λέξεις καὶ οἱ τύποι τῆς λαλουμένης εὐρίσκονται εἰς τὴν περίπου θέσιν ἄνθρωπος καταδικασθεῖς

δι' ἀδίκου ἀποφάσεως, τοῦ ὁποίου πάντες μὲν ἀναγνωρίζουσι τὴν ἀθωότητα, ἀλλ' οὐδεὶς δύναται νὰ ἐξαλείψῃ τὸν ὑπὸ μωροῦ ἢ ἀσυνειδήτου δικαστοῦ στιγματισμὸν. Ταύτας ἀναγκάζεται ὁ συγγραφεὺς ν' ἀποφεύγῃ οὐχὶ ὡς χυδαίας, ἀλλ' ὡς στερηθείσας τὸ προσὸν τοῦ ἀχρόου καὶ ἀπαρτηρήτου. Ἀληθῶς δὲ εὐχρηστοὶ ἀπέμειναν οὕτω μόναι αἱ κοιναὶ τῇ ἀρχαίᾳ καὶ τῇ λαλουμένῃ. Ἄλλ' ὅσα δύναται τις νὰ ἐκφράσῃ διὰ τοῦ ἐλλιπεστάτου τούτου λεξιλογίου εἶναι τόσον ὀλίγα, ὥστε ταχέως ἀποκάνει ἀναγκαζόμενος νὰ θυσιάσῃ τὰς πλείστας καὶ πολλάκις τὰς καλλίστας τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ πρὸς ἀποφυγὴν γλωσσικῆς ἀηθίας. Περὶ τοῦ Παγανίνῃ λέγεται ὅτι κατῶρθωσε νὰ θέλξῃ τοὺς ἀκροατὰς αὐτοῦ διὰ βιολίου, εἰς τὸ ὁποῖον μία μόνη ἀπέμεινε χορδή. Τοιοῦτό τι ὄργανον κατήντησεν ἐκ τῶν ἀδίκων ἐξοστρακισμῶν καὶ τῆς βρυκολαχιάσεως τῶν ἀττικῶν τύπων ἢ γραφομένη γλώσσα. Ἄλλ' οὔτε εὐκολον εἶναι νὰ γίνῃ τις Παγανίνης, οὔτε πιστεύομεν ὅτι κάκεινος δὲν ἤθελε προτιμήσει νὰ φυτεὺν λάχανα, ἂν κατεδικάζετο εἰς ἰσόβιον χρῆσιν μονοχόρδου³.

Ὁ δ' ἕτερος τῶν ἐν ἀρχῇ τοῦ προλόγου τούτου μνημονευθέντων δύο λόγων περιορίζεται εἰς τὸν ἐξῆς ἀπλούστατον συλλογισμὸν, ὅτι κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα, τὸ ὁποῖον ἤθελα δαπανῆσαι, ὅπως γράψω μίαν μόνην μετριωτάτην σελίδα, ἠδυνάμην ν' ἀναγνώσω εἴκοσι τοῦλάχιστον καλλίστας τοῦ Σπένσερ, τοῦ Ἡλιοδώρου, τοῦ Ρενάν, τῆς Σάνδ, τοῦ Λουκιανοῦ, τοῦ Ἀἴνε ἢ τοῦ Τενυσῶνος· ἀκαταμέτρητος δὲ ἤθελεν εἶναι παρ' ἐμοὶ οἴησις ὁ φόβος μὴ ζημιώσω ἐκ τούτου τοὺς, τυχόν, ἀναγνώστας μου, ἐνῶ πρόχειρα εἶναι καὶ αὐτοῖς τῶν συγγραφέων τούτων καὶ πλείστων ἄλλων ἰσαξίων τὰ ἔργα. Τοιαύτην πάντοτε ἀντέταξα ἔνστασιν εἰς τοὺς ζητοῦντας ἄρθρα ὑπὲρ περιοδικῶν, ἐφημερίδων καὶ ἡμερολογίων. Μεταξὺ ὅμως τούτων εὐρέθησαν καὶ τινες κατορθώσαντες δι' ἐκτάκτων ἐκβιαστικῶν μέσων νὰ μὲ μεταβάλωσιν εἰς ἀκούσιον συγγραφέα τῶν ἐν τῷ παρόντι συνεκδοκίμωνων σκαλαθυρμάτων.

ΕΜ. Δ. ΡΟΪΔΗΣ

Ἡ ἕκτασις τοῦ περὶ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν ἀνοικτοῦ χώρου ὑπελογίσθη ἀκριβῶς ὡς ἐξῆς. Ἀνακτορικὸς κῆπος 192,000 τ. μέτρα. Ζάππειον μέγαρον καὶ οἱ περὶ αὐτὸ κῆποι καὶ ἀγροὶ 144,000· τὸ Ὀλυμπεῖον καὶ τὰ περὶ τὴν πύλιν Ἀδριανοῦ κενὰ 105,000· Ἀκρόπολις καὶ τὸ περὶ αὐτὴν Ὀδεῖον, θέατρον τοῦ Διονύσου καὶ Ἀρειος πάγος 206,000· τὸ Θησεῖον καὶ τὰ περὶ αὐτὸ κενὰ 47,000.

¹ Βλέπε τὰ προλεγόμενα τῆς α' ἐκδόσεως τῆς Ἱστορίας αὐτοῦ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

² Εἰς τούτων μ' ἔλεγε προχθές, ὅτι τὸν εἰσηγητὴν τοῦ «ἀστείου λόγου» ὀνομάζουσιν οἱ συνάδελφοι αὐτοῦ «φιλολογικὸν Μακράχην».

³ Τί κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην ἔπρεπε νὰ γίνῃ καὶ τί καὶ σήμερον δύναται νὰ γίνῃ, ταῦτα πιθανὸν νὰ ἐκθέσωμεν ἐν προσεχῇ ἡμῶν πραγματείᾳ.